

Latvian Newspaper „LAIKS” (Time)
for USA and Canada.

Published twice weekly except Christmas issue — Helmārs Rudzītis. Publisher — Editorial and Business Office 7307, — S-rd Ave, Brooklyn, N.Y., 11209 USA. Phone TE 6-6382, Canadian Office: 444 Wolseley Ave, N. Montreal 264, P. Quebec, Phone 488 0547. Subscr. Rātes USA. Canada and elsewhere: 3 months \$7.00, 6 months — \$13.00 1 year— \$25.00. Advert Rātes: 1 column (2 1/4 " by 1"), \$3.60, 1 column (2 1/4" by 1"), choice location \$4.60.

LAIKS

Latviešu laikraksta Amerikā „LAIKS”
iznāk divi reizes nedēļā — trešdienās un sestdienās*

Izdevējs apgāds „Grāmatu Draugs” — H. Rudzītis. Redaktors Arturs Strautmanis. Redakcijas kolēģijā Kārlis Itabācs (emer.), Maksis Čulītis (Toronto) un Gunārs Grīnbergs. Redakcija — kantoris: 7307, 3rd Ave, Brooklyn, N. Y., 11209, USA. Tel. kantorim TE 6-6382, redakcijai (212) SH 8-6704. — Abonēšanas maksa ASV un Kanadā, par 3 mēn. \$7.00, par 6 mēn. \$13.00, par 1 gadu \$25.00. Sludinājumu maksa: slud. daļā \$3.60 (2 1/4" sleja), tekstā \$4.60 (2 1/4" sleja) un pirmā lappusē \$6.00 par collas telpu 1 slejā.

Tālas pēdas pagātnē

KĀRĻA DRAVIŅA RAKSTS PAR E. DZELZKALĒJA ATRASTO
VECO LATVIEŠU TĒVREIZI

"Laika" 12. janvāra numurā, ziņojumā "Atrasts sens latviešu tēvreizē teksts", publicētais vecais Rīgas attēls un latviešu tēvreize, abi labi pazīstami: tie daudzkārt pārspiesti savā laikā ļoti populārās Bāzeles zinātnieka Sebastiana Minstera /Muenster, Munsterus/ Kosmografijas daudzajos izdevumos. E. Dzelzkalēja iegūtais latviešu tēvreizē teksts tomēr vērs uz sevi uzmanību ar to, ka tas event. varētu būt no kāda mums līdz šim nezināma iespieduma. Latviešu tēvreize S. Minstera grāmatā pirmo reizi parādās 1550. gada abos /latiņu un vācu/ izdevumos. To, tāpat kā Rīgas attēlu, šīs kosmografijas autoram ap 1547. gadu nogādājis Hesenē dzejnieks, vēlākais Dancigas pilsētas rātes sekretārs, Johans Hāzentēters /Hasentoeter/, kas kādus gadus bija dzīvojis Latvijā. Dažas sīkākas ziņas par to un literatūras norādes mēģinājis sniegt šī raksta autors darbā Das Hasentoetersche lettische Vaterunser, rakstkrājumā "Sindi Baltici", 9. sējum, Rpmā 1952.g., 211. un sek. lapp.

S. Minstera Kosmografija nāca klajā kā latiņu un vācu, tā arī franču, itāliešu, čeču un angļu izdevumos. Līdz šim zināmie iespiedumi franciski ir no 1552., 1556. un 1575. gada. Salīdzinot E. Dzelzkalēja īpašumā iegūto latviešu tēvreizē tekstu ar citām versijām minētos franču iespiedumos, redzams, ka tas nav ne no 1552. ne no 1575. gada Kosmografijas. Tās 1556. gada franču izdevuma attēli nav bijuši pieejami salīdzināšanai, bet latviešiem Amerikā tas būtu viegli izdarāms, apskatot to eksemplāru, kas /kā mani informēja Dr. Benjamiņš Jēgers/ glabājas Ņujorkas pilsētas publiskā bibliotēkā.

Ja tagad atrastais tēvreizē variants nebūtu no šī 1556. gada Kosmografijas franču izdevuma, tad tas būtu ar īpašu vērtību: tas būtu pierādījums, ka eksistējis vēl kāds cits iespiedums šinā valodā. Kā minējums ir izteiktas domas, ka tādi varētu būt bijuši arī vēl 1555. un 1568. gadā, abi iespiesti Bāzelē.

Cik zināms, visu S. Minstera resp. J. Hāzentētera latviešu tēvreizē pazīstamo iespiedumu fotokopijas ir vēs-

tur nieka Oto Bonga īpašumā, resp. Baltijas centrālā bibliotēkā Lineburgā, Vācijā.

Viel "Laika" 12. janvāra ziņojumā vēl jāpiebilst, ka S. Minstera Kosmografijas pats pirmais izdevums nācis klajā jau 1537. gadā. Latviešu tēvreizē tur vēl nav: tā, kā jau sacīts, parādās 1550. gada izdevumos, tāpat kā populārais /visvecākais mums pazīstamais/ Rīgas pilsētas attēls.

"Laika" pag. gada 19. decembra numurā ziņots, ka šo rindu autoram izdevies konstatēt, ka J. Hāzentēter savu latviešu tēvreizē norakstījis no kādas iespīestas grāmatas. Prof. L. Arbuzovs kādreiz izteica hipotēzi, ka šī tēvreize varētu būt no kādas latviešu luterāņu agendas, kas būs bijusi sastādīta ap 1537. gadu. Varam domāt, ka J. Hāzentētera paraugs varēja būt no kādas citas dažas gadus vēlāk/ bet pirms 1547. gada/ iespīestas grāmatas piemēram, latviešu katechisma.

Bostonas izsolē pārdotais S. Minstera Kosmografijas eksemplārs nevar būt iespīests 1547. gadā: kā jau sacīts, Rīgas attēls un tēvreize mūsu valodā tur parādās tikai 1550. gada izdevumos. Bez tam 1547. gadā, cik noskaidrots, neviena izdevuma franču valodā nav bijis. Skaitlis 1547 turpreti ir lasāms S. Minstera priekšvārdā beigās - tos viņš rakstījis, sagatavodams jauno, stipri paplašināto un pārlaboto Kosmografijas izdevumu, iespīestu, kā jau pieminēts, 1550. gadā.

Par pazīstamo Rīgas pilsētas skatu jāsaka, ka tas uzejams daudzās nākamās S. Minstera darbu iespiedumos /latviešu tēvreize visos nav iespīesta/. Ilustrācijai būs izmantota viena un tā pati klīšeja/pēdējais fakts gan būtu pārbaudāms!/. Interesanti ir, ka E. Dzelzkalēja iegūtais Rīgas skats ir krāsains. "Laika" 12. janvāra ziņojumā teikts, ka tas ir "sens Rīgas attēla novilkums krāsās", varētu saprast tā, ka tas iespīests krāsās. Ir tomēr jāatgūta, vai tas nav jau iespīestā grāmatā kolorēts ar roku, kā tas redzams tajā Minstera Kosmografijas 1552. gada franču izdevuma eksemplārā, kas pašreiz glabājas Vīnes universitātes bibliotēkā.

Tajā tāpat kā līdzīgo fantāzijas vadītos izkrāsojumos, krāsu izvēlē šķiet gluži patvarīga: kalni aiz Rīgas pils ir spilgti zaļi, visi baznīcu torņi zilgani, māju jumti koši sarkani, lente ar uzrakstu "Rīga" dzeltena, Rīgas pilsētas Ķērboni pils vērti nav sarkani, bet viegli dzeltenī /tumši zilā vairogā/.

S. Minstera Kosmografijas Rīgas skatā uzraksts lentē /"Rīga"/ nav bijis tajā iegrebtis, bet iespīests tipogrāfiski, t. i. ar burtu salikumu: tas visos gadījumos nav vienāds, dažos izdevumos, tā ir E. Dzelzkalēja iegūtajā attēlā, aiz pārskatīšanās tasiespiests acgārnī. Vācu 1628. gada izdevumā šie burti ir stipri mazāki, bet vācu 1574. gada iespiedumā dažos eksemplāros lentes uzraksta nemaz nav, citos atkal lasāms "Rīga Statt". Franču 1552. gada izdevumā Rīgas vārds iespīests pareizā stāvoklī.

Kaut cik pilnīgu pārskatu par visvecākām pazīstamām latviešu tēvreizēm, kur raudzīts noskaidrot arī atsevišķo tekstu savstarpējo atkarību, interesanti var atrast šī raksta autora grāmatā Altlettische Schriften und Verfasser, 1, Lundā 1965. g.

Par "Laika" 12. janvāra ziņojumā pieminēto Simona Grūnava latviešu tēvreizē tekstu jāpiebilst, ka tas gan datējams ar 16. gs. sākumu, bet 1527. gadā tas nav iespīests. Šī autora lielā kronika ilgi palika manuskriptā un tika publicēta tikai pagājušā gadsimtā. Tur uzejamās latviešu lūgšanas attēli faksimilā redzami rakstu krājuma "Archivs" 3. sējuma 2. izdevumā.

Tā kā vairāku S. Minstera Kosmografijas izdevumu - un reizē ar to latviešu vecās tēvreizē variantu publicējamu eksistence joprojām nav pierādīta, būtu nozīmīgi, ja interesenti pārūkotu viņiem piesniedzami lielāko bibliotēku katalogus, raugot noskaidrot, kuru gadu S. Minstera Kosmografijas izdevumi tur glabājas, un ja tādi būtu, vai tajos iespīesta arī šajā rakstā aplūkotā latviešu tēvreizē un vecais Rīgas pilsētas attēls. Svarīgi atzīmēt arī attiecīgo lapušu skaitļus.

KĀRĻIS DRAVIŅŠ

Negadījumu skaits pastniekiem Rietumvācijā pērn sasniedzis "tikai" 19.000 - par 644 mazāk nekā 1972. gadā. Pieņemties tikai to gadījumu skaits, kur pastniekus sakoduši suņi - pērn pavisam 2200 reizes.

LIELI
JĀN

Pasū
Mrs.
215
N. Y.

LU

Ludis
vairākās
ram 80 g
pazīstam
Kā dzejn
nim Bar
tautas ki
95 gadus
Uz Bar
dainām v
pētījumi
Ludis H
dzejnieks
nus nev
Latvijā.
Bērziņu i
Tautas
ievēlējusi
profesors
arī vēl da
nāves A
iznāca ra
Luda Bē
Draugs
kas rūpē
garīgo m
publicēju
jaunatne
nākusi

Sakārt
piezīmēs
jau 1946
devīs izl
nodalām
neorodot
piemēran
tulkojum
paredzēj
māru d

k a
APŅU PILI

vakarā
o ogle,
es raugies,
ekstis zibsnī.

pārņem tevi,
ilgas
u minot,
gaidot.

n ārā
lājums.
steidzies preti,
tu.

durvis,
akts kumeļš:
ega mākons,
iģzņu segu.

akts kumeļš
ju pili.
is puķes,
gar sienām.

niega mākons,
aiģzņu raksti.
stari
ņu griestiem.

stiklos
acis -
ēnu
ņu durvis.

acis - -
ālie stari,
is puķes,
gar sienām - -

vi ieskan
s ilgas,
to minot,
sto gaidot.

u pili
zas soļi.
ti pini,
ji - -

vēl traucies
acis,
rdz visapkārt,
stikli.

tu klisti